C

SUMMATIVE ASSESSMENT- III - 2025-26 (MODEL)

First Language Part I- Paper-I

SANSKRIT

(For Academic and Oriental Sanskrit Schools)

Time 1 ½ Hours | **Class- X**

Cool of time - 15. Minutes | **Max Score - 40**

निर्देशाः -

- 15 निमेषाः समाश्वासकालः।
- प्रश्नान् निर्देशान् च सम्यक् अवगम्य एव उत्तराणि लेखनीयानि।
- उत्तरलेखने मूल्याङ्काः कालः च परिगणनीयाः।
- विवर्तनप्रश्नाद् ऋते सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तरलेखने देवनागरीलिपिरुपयोक्तव्या।

भागः - 1

1. अधोदत्तेभ्यः गणेभ्यः समानार्थकं गणं चित्वा लिखत। **(1)**

क) मूढः - पण्डितः। **ख)** तृष्णा - अभिलाषः।

ग) सन्तः - दुष्टाः। **घ)** विमुखः - समर्थः।

2. अधोदत्तपट्टिकां पठित्वा उचितरूपेण युक्तं गणं चित्वा लिखत। **(1)**

१. वेदम्	**अ)** कठम्।
२. वेदाङ्गम्	**आ)** यजुः।
३. उपनिषद्	**इ)** ज्योतिषम्।
	ई) तत्वमसि।

क) १- आ २. - अ ३. - ई

ख) १- इ २. - अ ३. - ई

ग) १- आ २. - इ ३. - अ

घ) १- ई २. - इ ३. - आ

3. प्रस्तावनाद्वयं पठत। अधोदत्तेभ्यः साधु उत्तरं किमिति लिखत। **(1)**

१. ज्योतिषं वेदाङ्गं भवति ।

२. बृहदारण्यकम् उपनिषद् भवति।

क) १ साधु।

ख) २ साधु।

ग) १ , २ असाधु।

घ) १ , २ साधु।

© STATE ASSESSMENT CELL - SCERT KERALA

4. **प्रस्तवनां कारणं च पठित्वा उचितमुत्तरं चित्वा लिखत।** **(1)**

प्रस्तावना - बालाय मोदकं रोचते।

कारणम् - रोचते इत्यस्य प्रयोगे कर्ता चतुर्थीविभक्तौ भवति।

क) प्रस्तावना साधु कारणम् असाधु । **ख)** प्रस्तावना असाधु कारणं साधु।

ग) प्रस्तावना कारणं च असाधु । **घ)** प्रस्तावना कारणं च साधु ।

भागः - 2

5. **सुभाषितानुसारम् उचितम् अशयं चित्वा लिखत।** **(2)**

यदस्ति नास्तीति य एष संशयः
परस्य वाक्यैर्न ममात्र निश्चयः।
अवेत्य तत्त्वं तपसा शमेन च
स्वयं ग्रहिष्यामि यदत्र निश्चितम्॥

क) स्वप्रयत्नेन किं सत्यम् इति ज्ञात्वा तदेव स्वीकरणीयम्।

ख) विचिन्त्य एव गुणदोषविवेचनं करणीयम्।

ग) विचारेण विना कृतं कर्म आपदां कारणं भवति।

6. **(I) उचितपदानि स्वीकृत्य वाक्यं परिवर्तयत।** **(2)**

(गायन्, क्रीडन्, वदन्)

क) राजेशः गीतं गायति। सः नृत्यति।

ख) हक्किम् उच्चैः वदति। सः गृहं गच्छति।

अथवा

(II) उचितपदानि स्वीकृत्य वाक्यं परिवर्तयत।

(गत्वा, विलिख्य, पठितुम्)

क) लता गृहं गच्छति। सा पुस्तकं पठति।

ख) हारिफ् कवितां विलिखति। सः निद्रां करोति।

7. **अधोदत्तस्य पदच्छेदस्य संश्लिष्टपदम् उपयुज्य वाक्यं पूरयत ।** **(2)**

क) अचिरात् + एव।

ख) पुनः + आगच्छति।

शाण्डिल्यः अज्जुकायाः समीपं गत्वा............. गुरोः समीपं ....।

8. **अधोदत्तं वाक्यं पठित्वा अत्र प्रवर्तमानम् उचितं न्यायं लिखत** **(2)**

[गुडगुलिकान्यायः, सिंहावलोकनन्यायः, नीरक्षीरन्यायः]

क) अध्यापिका विविधक्रीडाद्वारा गणनं पाठयति ।

© STATE ASSESSMENT CELL - SCERT KERALA

ख) माता फलापणं गत्वा विविधेभ्यः फलेभ्यः पक्वं फलं स्वीकरोति।

9. श्लोकं पठित्वा गद्यक्रमं लिखत। **(2)**

स्वसुर्विदर्भाधिपतेस्तदीयो
लेभेऽन्तरं चेतसि नोपदेशः।
दिवाकरादर्शनबद्धकोशे
नक्षत्रनाथांशुरिवारविन्दे॥

गद्यक्रमः - विदर्भाधिपतेः स्वसुः .... तदीयः ....दिवाकरादर्शनबद्धकोशे .... नक्षत्रनाथांशुः इव .... न लेभे।

10. निर्देशानुसारं लिखत। **(3)**

एकपदं लिखत।

क) कलिन्दात् प्रभूता - ....।

ख) नवश्च असौ पयोदः च - ....।

विग्रहवाक्यं लिखत।

ग) प्रख्यातः - ....।

11. निर्देशानुसारम् उत्तरं लिखत। **(3)**

क) पट्टिकां पूरयत।

रूपकं	**ग्रन्थः**	**ग्रन्थकारः**
प्रकरणम्	मृच्छकटिकम्	....
....	पञ्चरात्रम्	भासः

ख) मध्यमव्यायोगः कस्मिन् रूपकविभागे अन्तर्भवति ?

12. श्लोकं पठित्वा अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत। **(4)**

गच्छन् पिपीलको याति
योजनानां शतान्यपि ।
अगच्छन् वैनतेयोऽपि
पदमेकं न गच्छति ।।

क) श्लोकात् 'गरुडः' इत्यर्थकं पदं चित्वा लिखत।

ख) श्लोके प्रयुक्तं एकं क्रियापदं लिखत।

ग) श्लोकस्य आशयं स्ववाक्यैः लिखत।

© STATE ASSESSMENT CELL - SCERT KERALA

13. प्रादेशिकभाषया अशयानुसारं विवर्तयत । (4)

उत्तरकेरले प्रचाल्यमानम् अनुष्ठानकलारूपं भवति 'तिरयाट्टम्' । इदं कलारूपं वेल्लाट्ट्, तिरयाट्ट् चेति द्विधा विभक्तम् । अस्मिन् कलारूपे 'भगवतितिरा' अत्यधिकं प्राधान्यम् अर्हति। चेण्डा, इलत्तालम्, तुटिः, कुऴल् इत्यादीनि वाद्योपकरणानि कलारूपेऽस्मिन् उपयुज्यन्ते ।

14. (I) सूचनानुसारं जीवनचरितं लिखत । (4)

नाम	-	वटक्के कूट्टाल नारायणन्कुट्टि नायर्
जन्म	-	1929 ऐप्रिल् 7 तृश्शूर्
तूलिकानाम	-	वि. के. एन्
प्रशस्तिः	-	साहित्यकारः
कृतयः	-	आरोहणम् , पय्यन् कथकल् इत्यादीनि
पुरस्कारः	-	केन्द्रसाहित्यअक्कादमीपुरस्कारः, केरलसाहित्यअक्कादमीपुरस्कारः
मृत्युः	-	2004 जनुवरि 25

अथवा

(II) पद्यं पठित्वा आस्वादनटिप्पणीं लिखत ।

वनशिलातलमेत्य तारापथं वीक्ष्य
मृगकुलाधीशस्य घनगर्जनम् ।
बर्हिणां नर्तनं नवमेघवर्षणं
वनतलं सर्वत्र घोषपूर्णम् ॥

श्रद्धेयाः अंशाः - प्रकृतिः- वनम् - सिंहगर्जनम्- मयूरनर्त्तनम् - वृष्टिः- शब्दमुखरितम् ।

15. (I) होर्त्तूस् मलबारिक्कूस् इति ग्रन्थमधिकृत्य लघुटिप्पणीं लिखत । **(4)**

श्रद्धेयाः अंशाः - केरलीयसस्यविज्ञानं - हेन्ड्रिक् वान् रीड् - इट्टि अच्युतन् - सचित्रविवरणं- मलयाललिपिः- केरलीयचरित्रपठनम् ।

अथवा

(II) पञ्चमहाकाव्यान्यधिकृत्य सूचनानुसारं टिप्पणीं लिखत ।

श्रद्धेयाः अंशाः - काव्यभेदः - श्रव्यकाव्यानि - प्रसिद्धाः संस्कृतकवयः - पञ्चमहाकाव्यानि - तेषां कर्तारः ।

© STATE ASSESSMENT CELL - SCERT KERALA

16. (I) खण्डिकां पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत। **(4)**

महाकविना कालिदासेन विरचितं प्रथमसंस्कृतनाटकं भवति मालविकाग्निमित्रम्। अस्मिन् नाटके पञ्च अङ्काः सन्ति। अग्निमित्र-मालविकयोः प्रणयकथा एव कथातन्तुः। श्रृङ्गार एव मुख्यरसः। ए. आर्. राजराजवर्मा नाटकमिदं कैरल्याम् अनूदितवान्।

क) मालविकाग्निमित्रम् नाटकं केन विरचितम्?

ख) अस्य नाटकस्य कैरलीविवर्त्तनम् केन कृतम्?

घ) मालविकाग्निमित्रनाटके मुख्यरसः कः?

ग) विवर्त्तनम् इत्यस्य समानार्थकं पदं चित्वा लिखत।

अथवा

(II) विशेषणविशेष्यानि उपयुज्य वाक्यं विपुलीकुरुत।

उदा- [कमलस्य लावण्यम् रीना सुन्दरस्य आस्वदते।]

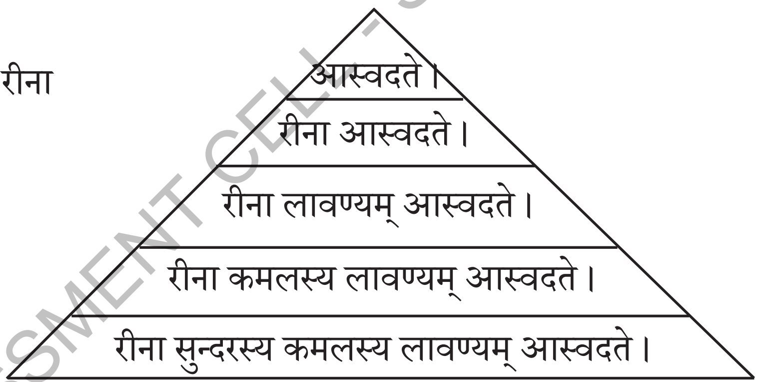

क) [गच्छन्ति नाटकं आस्वादकाः हास्यरसप्रधानं द्रष्टुं]

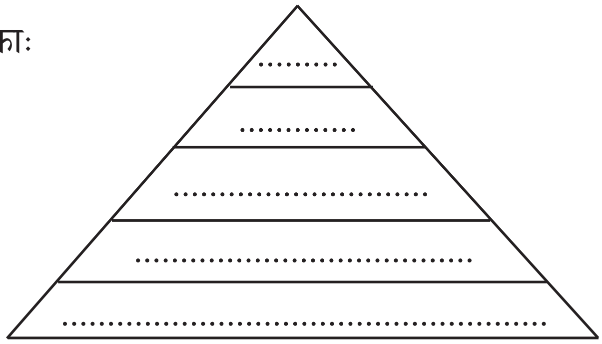

** ** **

© STATE ASSESSMENT CELL - SCERT KERALA